

1745.

1. Boetius, Jo. Samuel Fridericus: De computatione pretii
in erectionis praestatione.
2. Carach, Joannes Tobias: De differentiis juris Romani
et Germanici in primis imprimis filiorum familias.
3. Herzberg, Ernst Tiber. de: De unionibus et comitiis...
4. Joachim, Johann Friedrich: Historische und rechtliche Abhandlung
von dem ersten Reichs-Tage, welchen ein Römischer Kaiser
nach der Vorschrift der Goldenen Bulle, Cap. 28 § 6. in 1.
Reichstags-Würde halten soll. *Entworfen und im Jahr 1744 gedruckt!*
5. Funckerus, Joannes: De motu pro et contra.
6. Funckerus, Joannes: De viscosorum modo agendi, usu
et abusu.
7. Funckerus, Joannes: Cur aurore musis v. Latina?
8. Funckerus, Joannes: Macrophobia. Von Luftschrekenden
Personen.

9. Knorrius, Carolus Willib: De differentiis juris Marchici 6.
et Magdeburgici in successione conjugum
10^a ^{6^{ae}} = Nettelblatt, Daniel: De gemina sponsalium de praesent. 6^a
et de futuro notione. 3 Exempt. 1748, 1760. 1782. 7.

1746.

1. Boechmerus, Justus Henningius: ... Utrum Vectores
vi Archi-officiorum imperatorem eligant?
2. Boechmerus, Justus Henning: De jure prius fori
locatoris in conductorem
3. Büchnerus, Andreas Elias: Dissertatio in qua medio legali:
qua quaeritur: an sententia remedia abortum simpliciter
promouentia in partem negativam resolutus.
4. Büchnerus, Andreas Elias: De caute alvi resolutione in
morbis
5. Corbach, Joannes Tobias: De differentiis juris Romani
et Germanici in heredis institutione voluntaria

6. Homfeld, Petrus: De libertate orientalis Frisiae, circa
viciniam imperii Romani-Germanici regimini.
6a Tunchers Joh.: Non sit homicida quae abortum procuret...
7. Tunchers, Joannes: De odontalgia.

1745 74
9-6a
DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

NITROSORVM MODO AGENDI, VSV ET ABVS

QVAM

DIVINI NVMINIS AVSPICIIS IVSSV ET AVCTORITATE
GRATIOSI ORDINIS MEDICI

PRÆSIDE

DN. JOANNE JVNCKERO

MEDICINAE DOCTORE EIVSDEMQUE PROFESSORE
PVBLICO ORDINARIO

DECANO H. T. SPECTATISSIMO

PATRONO ET PRÆCEPTORE OMNI VENERATIONIS
CVLTV PROSEQVENDO

PRO LICENTIA

SVMMSQVE IN ARTE MEDICA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS

AD D. JVN. ANNO MDCCXLV.

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

AVCTOR

CHRISTIANVS FRIDERICVS HENRICI

HALENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE

Typis IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

NITROSORVM MODO A-
GENDI, VSV ET ABVSV.

PROOEMIUM.

Ogitanti mihi, quale potissimum Disserta-
tionis, quæ pro Licentia artem exer-
cendi medicam iussu gratiosi ordinis me-
dici elaboranda est & defendenda, argumentum eli-
gerem, varia se se mihi obtulerunt themata, inter quæ
illud, quod dissertationi huic inscriptum est, disqui-
sitione dignum censui, tum, quoniam arcte cum Praxi
Medica cohæret, tum inprimis etiam, quoniam ex ac-
curata huius argumenti cognitione magnum in ægro-
rum salutem redundare emolumentum mihi persua-
deo. Quot enim, quantique in nitroforum modo adhi-
bendi maximo cum ægrorum detrimento passim com-
mittuntur errores? id quod eo minus mirandum
est, quia multi de eorum modo operandi parum vel ni-
hil sunt solliciti. Qua de re eum in pertractando hoc
themate elegi ordinem, quem leges cogitandi natu-
rales exposcunt: id quod ita instituendum esse arti-
bratus sum, ut ea, quæ ex antecedentibus intelligi pos-
sunt, illis postponantur, & theoremata ex definitioni-
bus

bus ratiociniorum inter se coherentium serie legitime deducantur. Cum vero animus meus non fuerit omnia, quæ de nitro eiusque origine & principis dici possunt, pertractandi, neminem me vitii accusaturum esse credo, si necessaria tantummodo attigerim. Prius enim iam dudum a Celeberrimis chemicis factum est & labore, crambem sæpius coctam recoquendi, supersedere malui. Habes igitur L. B. ea, quæ præmonenda duxi, & ut laborem meum benigne accipere velis, maximopere te rogo.

§. I.

Nitrum est sal.

Dantur corpora, quæ linguæ imposita certum excitant saporem, & in aqua solvi possunt. Talia corpora *salia* nominare solemus. Jam nitrum tales possidet proprietates, ut sapore linguam feriat, & in aqua dissolvatur. Nullum igitur est dubium, quod nitrum ad *salia* sit referendum.

§. II.

Nitrum proxime accedit ad sal medium

Chemici *salia* in duas dividunt species: nimirum in *alcalia* & *acida*. Quæ ex horum combinatione exsurgunt, sive quæ alcalinæ & acidæ simul sunt indolis, vocari solent *salia media*. Nunc docet præparatio aquæ fortis, nitrum ex spiritu acido & terra alcalina esse conflatum, ideo etiam locum inter *salia media* obtinet, (licet perfectam salis medii naturam non habeat). Aqua enim fortis sic præparatur, ut oleum vitrioli cum nitro subtilissime contu-

fo combinetur, & per retortam destilletur. Oleum vitrioli, quoniam magnam aciditatem possidet, eiusque vis per calorem exaltatur, terram nitri alcalinam adgreditur, quo spiritus nitri liberatur, & sub nebularum rubicundarum forma transit. Spiritus, qui hoc modo obtinetur, est spiritus flammificus, nihilque aliud est, quam fortissimus spiritus nitri, sive penetrantissima aqua fortis; sed ille semper eo fortior & penetrantior est, quo minor olei vitrioliquantitas, & quo maior nitri portio sumitur & commisceatur. Si tali spiritui redditur terra alcalina, tunc iterum exsurgit nitrum tale, quale antea habuimus. Ex quibus satis constare arbitror, nitrum ex spiritu acido & terra alcalina constare, & proxime accedere ad salia media. Conf. NEVMANNI *praelectiones de nitro*, qui expressis verbis dicit, nitrum esse sal medium crySTALLINUM fixum; quamquam concedat, spiritum illius acidum non esse purum, sed phlogisto combinatum, & alii auctores non nulla hic excipienda habeant.

§. III.

In aere tale contineri sal acidum, quale in spiritu nitri continetur, ex origine salium mediocrium manifestum est. Quod si enim terra, ex qua nitrum elutriatum fuit, per satis longum tempus aeri libero exponitur, denuo nitrum illi se se apponet. Non autem quævis terræ ad producendum nitrum, sunt aptæ, sed eæ potissimum, quæ alcalinæ sunt indolis, pinguemque sulphuream foveant substantiam: hinc

A 3

terræ

terræ istæ, quæ ex incensis relinquuntur ædificiis, item partes animantium pingues, quæ maxima ex parte alcali foveant, nitro gignendo admodum sunt aptæ: hinc nitri coctores ex stabulis animantium terram squalentem diligenter eruunt, atque adservant, & terram stercorebus animantium imbutam, ad nitri generationem eligunt. Tale nitrum, quod istis se se apponit corporibus admodum tenerum est, & paulisper volatile, nec ignem vehementiorem, nec radios solares fervidiores perferre potest, sed facile iterum dissolvitur atque extrahitur. Ex hoc nitro arte illud vulgare, in igne fixius paratur. Nam lixiviiis nitrosis e terris hoc sale prægnantibus, extractis, lixivium additur alcalicum fixum e cineribus paratum. Hac facta miscela & coctione, imprimis in ahenis, accedente pristina acidi & alcali urinosi volatilioris, unio dissolvitur, urinosum auffugit, & loco eius alcali fixum in nitrum coalescit ordinarium. Terra denique calcarea ad nitri elementa referri non poterit, hæc enim reiterata solutione, filtratione, evaporatione ac crystallificatione penitus separatur.

§. IV.

*Nitrum præ-
ceteris salibus
mediis facile
fluens.*

Salia media admodum ratione saporis, fixitatis, in igne volatilitatis, distincta sunt. Alia enim per longum tempus ignem vehementiorem perferre possunt, antequam in fluorem redigantur, ut tartarus vitriolatus, arcanum duplicatum; nitrum autem, si vel levissimo tractetur igne, in fluidam cito abit substantiam.

§. V.

§. V.

Omnia salia media in aqua solvi possunt, sed u-
num tamen altero citius atque promptius, & ipsa aqua
plus de hoc quam de illo est referta. Hæc discre-
pantia partim a singulari, quod inest, acido, & sin-
gulari mixtione dependet; partim vero etiam a par-
ticularum heterogenearum connubio. Nitrum,
quod præ ceteris salibus semper aliquid habet singu-
lare, in eo quoque a salibus aliis neutris differt, ut
omnium citius in aqua solvi possit.

Nitrum aqua
facillime sol-
vitur.

§. VI.

Quod si salia solvuntur in aqua, & evaporatio-
ni relinquuntur, crystalli generantur, quæ pro di-
versa salis ratione diversas nanciscuntur figuras. Sic
sal gemmæ, sal digestivum SYLVII & mirabile GLAV-
BERI offerunt crystallos cubicas, sal ammoniacum
ramosas, instar frondium, vitriolum rhomboideas;
nitri autem crystalli sunt sexangulares. Quam ob-
rem nitrum in hoc differt a salibus aliis, quod in cry-
stallis abeat sexangulares.

Nitrum cry-
stallisatum
offert crystal-
los sexangu-
lares.

§. VII.

Pater ergo ex antecedentibus, quod nitrum pro-
xime accedat ad salia media (§. 2.) præ ceteris salibus
facillime in igne fluat (§. 4.) in aqua citius aliis sali-
bus mediis solvatur (§. 5.) crystallisatum abeat in cry-
stallis sexangulares. Alii præterea ipsi attribuunt
phlogiston, & admodum videtur probabile, quod
cum dictis principiis ipsi insit.

Quid sit ni-
trum.

§. VIII.

§. VIII.

*Nitrum in mi-
nimas parti-
culas solum
retinet sub-
stantiam sibi
propriam.*

Salia, si vel maxime in minutissimas moleculas divisa sint, ordinariam suam retinere figuram, ex eo est perspicuum, quod guttula aquæ salinæ evaporata, microscopio subiecta, relictum sal in eadem, & sibi propria repræsentat figura. Cum igitur nitrum sit sal (§. I.) nullum plane est dubium, minutissimas eius particulas retinere propriam suam figuram.

§. IX.

*Nitrum refri-
gerandi vir-
tute prædi-
tum est.*

Experientia docet, quod salia, (exceptis volatilibus) præ aliis corporibus ea sint prædita virtute, ut corpus calidum calore privent, illudque frigescent. Cum enim sint corpora densiora, atque ex physicis notum sit, quod quo densius sit corpus, eo fortius attrahat particulas igneas, earumque vim infringat: mirandum non est, salia virtute pollere corpora refrigerandi. Suppono attem salia, quæ hunc in corpore producere debent effectum, corpori refrigerando non esse calidiora. Eo melius autem succedit refrigeratio corporum a salibus, quo ista facilius in aqua possunt solvi. Physici enim demonstrarunt, corpus, quo plures in partes dividitur, eo maiorem nancisci superficiem, & numerum punctorum contactus augeri, quo maior est corporum superficies. Jam vis corporum attractrix est numero punctorum contactus proportionalis (§. 189. Physices Cel. KRUGERI) hinc nullum est dubium, quod ex eadem ratione salia soluta igneas particulas copiose attrahant. Cum

Cum vero earum motui, quoniam corpora sunt densiora, resistent, celeritas, qua moventur, & consequenter vis imminuitur, unde non potest non frigus oriri. Cum vero alia corpora itidem soluta calorem non adeo imminuant, non possunt non particulæ salinæ maiorem igneas attrahendi, & ad quietem reducendi virtutem reliquis possidere. Jam nunc nitrum est sal (§. I.) & quidem tale sal, quod omnium citius & facilius solvitur (§. 4.) ideo præ aliis salibus refrigerandi virtute pollebit: & hoc etiam experientia docet. Notum enim est, quod linguæ impositum manifestum frigoris sensum exhibeat.

§. X.

Quod si nitrum interne adsumitur, parietes ventriculi & oesophagi tangit, & cum hæ partes ex nervis conflatæ sint, adeoque sensibiles, eas stimulat & sensationem efficit. Nemo de hac re dubitabit, qui considerat, salia media ad stimulantia referri, & nitrum ad ea proxime accedere. Cum vero sensationem excipiat motus, isti proportionatus, in ventriculo motus naturalis augeri debet. Motus, qui in ventriculo contingit, dicitur motus peristalticus; quid igitur clarius esse potest, quam motum peristalticum a nitro promoveri. Cum autem a motu peristaltico rite succedente, bona ciborum digestio & chylicatio dependeat, nitrum inter digestiva referri, non dubito.

§. XI.

Ex his rationem reddere possumus, cur nitrum
B

Nitrum in larga dosi datum alvum laxat.

in larga dosi datum, alvum aperiatur. Alvus enim ex ea potissimum ratione laxatur, si motus ventriculi & intestinorum peristalticus augetur, & contenta huius beneficio propelluntur & expelluntur. Jam nitrum motum peristalticum intendit (§. 10.) hinc virtute laxante pollere satis superque liquet.

§. XII.

Nitrum est incidens medicamentum.

In ventriculo sæpius hærent cruditates viscidæ & mucidæ, quæ impediunt, quo minus chylicatio rite succedat. Cum igitur nitrum sit digestivum, motumque peristalticum promoveat (§. 10.) partium viscidarum cohæsiō sensim sensimque imminuitur, & partes viscidæ a se invicem separantur. Accedit ad hoc, quod nitrum, quoniam solutum est, eiusque vis a calore in ventriculo augetur, in tales cruditates fortius agat, & dissolutionem earum promoveat. Jam medicamentum, quod viscidarum particularum cohæsiōnem imminuit atque resolvit, a medicis nominatur incidens, hinc nitro eundem titulum competere clarum est & perspicuum.

§. XIII.

Nitrum sanguinem diluit

Quod si solutio nitri sanguini e vena misso nigricanti & coagulato adfunditur, non modo reddit fluidiorem, sed floridum ipsi conciliat colorem, quod ferè a nullo alio sale, quam a nitro expectari potest. Conf. *Observat. chemic. B. HOFFMANNI de nitro*. Nescio igitur quo pacto quidam sibi persuadere potuerint, nitrum sanguinem *noxie* coagulare, ideoque usum illius, medicum sanitati præiudicium adferre.

§. XIV.

§. XIV.

Diximus §. 9. nitrum in genere refrigerare, hinc ^{Nitrum in no-} nullum est dubium, id eundem producere effectum, ^{strum corpus} si in corpus nostrum fuerit delatum. ^{delatum est} Corpus enim ^{refrigerans} nostrum nitro multo est calidius, hinc, si in ventriculum delatum, in eoque solutum fuerit, igneae particulae ex ventriculo partibusque adiectis in illud transeunt. Physici enim demonstrarunt, ignem ex calidiore corpore in frigidius eo usque transire, donec hoc aequalem cum illo nactum fuerit caloris gradum (§. 245. Physices Cel. KRUGERI). Cum vero corpus frigeat, si particulis igneis privatur, nitrum partibus nostri corporis frigus conciliare adparet. Accedit, quod salia media maiorem particulas attrahendi potentiam reliquis possideant corporibus (§. 9.). Jam medicamentum, quod in nostro corpore frigus excitat, dicitur refrigerans, hinc nitrum refrigerans esse, clarum est & perspicuum.

§. XV.

Quod si maximus adest calor vel aestus, aut particulae igneae adsunt in magna quantitate, aut vehementer moventur, aut contingit utrumque. ^{Nitrum est} Jam nitrum excitat frigus in nostro corpore (§. 14.) hinc ^{temperant.} idem fieri, si ingens adest aestus, satis superque patet. Effectus autem nitri, nimirum eius refrigeratio, eo maior est, quo maior caloris nostri corporis est gradus. Nunc medicamentum, quod aestum nostri corporis sedat, motusque nimios compescit, audit temperans; quam ob rem nitrum inter medicamenta temperantia erit collocandum.

B 2

§. XVI.

§. XVI.

Nitrum condensat fluida nostri corporis.

Illud, quod in nostrum corpus delatum fuit atque solutum, agit vel in solidas vel fluidas partes. Quod si nitrum igitur interne fuerit adsumtum, tum solida tum fluida adficiet. Jam nitrum frigus producit (§. 14.) hinc si in fluida agit nitrum, eadem refrigerat. Nunc notum est, frigus corpora condensare, & in arctius redigere spatium (§. 255. Physices Cel. KRUGERI) quam ob rem nitrum virtute pollet, fluida nostri corporis, in quantum refrigerat, condensandi.

§. XVII.

Forſan cuidam ex comparatione §orum 13. 20. & antecedentis dubium enaſci poſſet, nos nitro effectus plane contrarios attribuiſſe. Sed notandum eſt, me §o. 13. de nitro locutum fuiſſe, quatenus cum ſanguine & humoribus mixtum eſt, & reſpectu qualitatum, quæ omnibus ſalibus, adeoque etiam nitro (§. 1.) comperunt, atque in attenuanti, & humorum co hæſionem nimiam tollendi virtute conſiſtunt. §o. 16. nihil ſingulare de nitro dixi, quam quod ab omnibus corporibus frigefacientibus contingit, nam frigus condensat, ideoque quod frigus producit, ut eſt nitrum, condensationem efficiat, absolute eſt neceſſarium. Interea tamen ego non intelligo per condensationem talem ſanguinis & humorum mutationem, ut maſſam fortiter concreſcentem valdeque co hærentem conſtituat: hoc enim eſſet admodum abſurdum. Sed ſufficiat dari gradus condensationis, & ſi vel

fi vel maxime nitrum, non magno gradu humores condenset, minori certe, vel longe minori gradu, ut condenset, necesse est.

§. XIII.

Quodsi magnus calor adest in nostro corpore fluida expanduntur & maius occupant spatium; hinc vasa dilatantur, & cum vasorum expansionem semper excipiat systole ipsi æqualis, vasa valde se se contrahunt, sanguinemque & humores magna cum vehementia propellunt; quo non potest fieri, quin circulus humorum augeatur, qui non solum, ob continuum globulorum sanguinis ad vasa adpulsum & ad latera attritum, denuo calorem generat, sed multa quoque mala, quæ ex vehementi humorum motu oriri possunt, producit: ut obstructions, inflammationes, sanguinis effusiones, resolutionem in salia, & ob feri difflationem, visciditatem, aliaque. Iam nitrum fluida expansa condensat, & in arctius redigit spatium (§. 16.) unde nimia vasorum expansio imminuitur, circulus humorum nimius vehemens retardatur, & mala modo dicta præcaventur.

Nitrum nimium humorum circulum retardat, & mala, quæ ex eo oriri possunt, præcavet.

§. XIX.

Salia omnia ad massam deferri sanguineam, multi dubitant, saltim iudicant, ea, quæ, difficilioris sunt solutionis, in primis viis, efficaciam suam potissimum exserere. Talia putantur tartarus vitriolatus, arcanum duplicatum & alia. Interim tamen nemo facile negabit, salium horum particulas subtiliores, cum aliis humoribus commixtas, per ordinariam vi-

Nitrum præ aliis salibus ad massam sanguineam abit.

am abire ad sanguinem. Experientia enim docet, quod per urinam & transpirationem, sal, quod intra corpus adsumtum fuit, excernatur, manifesto documento, id in sanguinem fuisse delatum. Nitrum vero in eo differt ab aliis salibus neutris, quod facillime solvatur (§. 5.) nullum igitur est dubium, quin deferatur ad massam sanguineam. Qui hac de re dubitat, quod nitrum non ingredi possit vasa lactea, quoniam in illis efficit sensationem, quam sequitur earum constrictio, impediens, quo minus sal ingredi possit; ille perpendat, nitrum non purum & solum vascula hæc intrare, sed iam cum aliis humoribus esse commixtum, quorum beneficio transfertur ad massam sanguineam.

§. XX.

*Nitrum res-
olvit.*

Quod si nitrum ad massam sanguineam fuerit delatum, ad duo est respiciendum: nimirum ad sanguinem ipsum, & ad vasa, quæ istum vehunt. Quod ad sanguinem attinet, illum quodammodo fluidorem reddit & diluit, saltim ipsius tenacitatem lubricam facit & mobilem. (§. 13.). In vasis efficit sensationem, quoniam illa stimulat, hinc ista sese contrahunt, & liquida maiori vi propellunt. Quæ, si consideramus, facile rationem reddere possumus, cur nitrum præter effectum coagulantem, etiam quodammodo resolutorium producat. Cum enim vasa paulo velocius sese contrahunt, & liquida propellunt, non potest non fieri, quin sanguis concretus, & in vasis subsistens in motum cieatur, sensim sensimque

simque propellatur, & vis, qua partes eius cohærent, imminuatur. Id quod eo facilius fieri potest, quoniam nitrum diluendi virtute pollet, eamque ob causam partes cohærentes a se invicem separat: ad quod accedit, quod actio nitri per calorem internum multum intendatur.

§. XXI.

Quod si spasmus adest, semper adesse debet causa, quæ eum produxit: nullus enim effectus esse poterit sine causa. Iam sapius sanguis & humores conrescunt, in vasis hærent, & nervos, per partes obstructas, dispersos tendunt, & spasmus efficiunt. Cum igitur nitrum blande demulcendi & simul resolvendi virtute gaudeat (§. 10.) obstructions removere poterit, quæ ab humoribus concretis & impactis proveniunt, spasmus ergo vel remittere, vel plane cessare debet, prout nitrum obstructionem vel imminuit, vel tollit, cessante enim causa, cesset effectus, necesse est. Nunc medicamentum, quod spasmus tollit, dicitur antispasmodicum: quam ob rem illud inter antispasmodica referendum erit.

*Nitrum est
antispasmodi-
cum.*

§. XXII.

Consulto dixi, quod obstructions a materia viscida, tenaci, minusque acri provenire debeant, si nitrum effectum debet exserere antispasmodicum, & hoc experientia quoque adfirmat, quod nitrum sub iisdem circumstantiis adhibitum, salutarem producat effectum. Quot obstructions, quot inflammationes a liquidi, vasa permeantis, spissitudine, viscitata-

ciditate, eiusque molecularum aucta mole non oriuntur, & semper nitrum tunc magna cum utilitate adhibetur. Quod si spasmus oritur ab acrimonia humorum, facile est perspectu, nitrum tunc iridem convenire, quoniam centenis Practicorum observationibus notum est, quod acres humores non solum efficaciter involvat, sed etiam, quia motum paululum intendit, per diuresin leniter excernat

§. XXIII.

Nitrum in febribus intermittibus, a materia viscida ortis, curandi scopo adhiberi potest.

Experientia docet, febres intermittentes sapius a materia aliqua viscida, in primis viis harente, provenire. Iam morbus cessat cessante causa, ideoque ea medicamenta, quæ materiam istam corrigunt, in febribus intermittibus summo cum fructu usurpantur. Iam nitrum est incidens (§. 12.) quam obrem materiam viscidam in primis viis harentem lubricando & resolvendo mobiliorem reddere potest. Quod si fit, febres ab hac causa provenientes vel remittunt, vel cessant: nitrum ergo in febribus intermittibus, a materia viscida ortis, curandi scopo adhiberi potest.

§. XXIV.

Nitrum in febribus spasmodicis, circulum sanguinis auctum retardat, æstumque temperat.

In omnibus febribus spasmodica est nervorum constrictio, æstus, motusque sanguinis auctus: quam ob rem omnia in his conveniunt medicamenta, quæ spasmum tollunt, celerem sanguinis circulum retardant, & æstum temperant. Iam nitrum est antispasmodicum (§. 21.) circulum sanguinis motum immittit (§. 18.) & refrigerat (§. 14.) nitrum ergo in febribus

bribus spasnum tollendi, circulum sanguinis auctum retardandi, refrigerandi, æstumque temperandi scopo usurpari potest.

§. XXV.

Sæpius febres intermittentes a stasi materiæ acris, per quasunque causas, ut excretiones imminutas, inducta, & ad partem nobiliorem vel translata, vel ad intestinorum canalem abeunte, ut a transpiratione prohibita, materia biliosa in primis viis hærente oriuntur. Iam nitrum in febribus spasnum tollendi, circulum sanguinis auctum retardandi, refrigerandi, æstumque temperandi, scopo usurpari potest (§. 24.) ergo iisdem scopis in febribus modo dictis adhiberi potest. Quæ methodus medendi minus quidem prioribus temporibus probata fuit, hodie autem ubique fere recepta est. Quamquam enim hic rationes adsint, quo minus nitrum solum & purum usurpari possit facile tamen adparet, & experientia abundanter confirmatum est, quod nitrum, si cum absorbentibus miscetur, in his quoque febribus, tum spasnum sedandi, tum sanguinis celerem circulum retardandi, & æstum temperandi fine, feliciter usurpari possit.

§. XXVI.

Febres acutæ, inflammatoriæ sæpius a stasi humorum, in inflammationem abeunte, originem trahunt. Spasmus quoque in iis adest ingens atque æstus maximus. Iam nitrum resolvit (§. 20.) ergo eurandi scopo in febribus inflammatoriis adhiberi potest. Cum porro nitrum in omnibus ad spasnum

C

tollen-

tollendum, æstumque temperandum usurpari possit (§. 15. & 21.) in febribus quoque inflammatoriis huic quoque scopo adhiberi potest.

§. XXVII.

In febribus inflammatoriis, ut inflammatione ventriculi, intestinorum, vesicæ, pleuritide, peripneumonia, phrenitide, cholericæ, ardente, experientia teste, ingens atque maximus adest calor, qui maximum valetudini periculum minuitur. Jam nitrum refrigerat & æstum temperat (§. 14. & 15.) ergo eundem, ut præster effectum, necesse est. Æstu sedato mala illa præcaventur, quæ ab eo oriri possunt, quam ob rem nitri usus in febribus inflammatoriis præ ceteris est commendandus.

§. XXVIII.

Nitrum in febribus malignis adhiberi potest.

Febres malignæ acutæ plerumque epidemice grassantur, & magis æstate & autumno, quam alio tempore. Ortum suum trahunt a tempestatum varia constitutione, imprimis, si tempestatem ferventem excipit valde frigida. Nam calor motu intestino accendit sanguinem multaque excrementa salino sulphurea excludit, frigus autem poros cutis stringit, atque eadem intus retinet, quæ ad massam sanguineam delata feri & lymphæ crasin pervertunt. Peculiare autem, quod hisce in febribus observatur est ardor internarum & algor externarum partium, cum lassitudine totius corporis, pulsu contracto, ac parvo, urinaque pallida sine sedimento coniuncta: quæ symptomata omnia de spasmo testantur. Jam nitrum est antispasmodicum (§. 21.) ergo

ergo in febribus malignis antispasmodico æstum-
que temperandi scopo usurpari potest. Nam spas-
mo sublato humorum circulus æqualis redditur, &
se & excretiones rite procedunt, ita, ut diebus cri-
ticiis per sudorem aut urinam materia maligna e cor-
pore eliminari possit.

§. XXIX.

In febribus chronicis, ut lentis & hecticis, calor
adeft vel continuus, vel certo tamen tempore rediens
& magnus, hinc multi utiles succi ad vitam & vires ne-
cessarii dissipantur, mortisque periculum adfertur, ni-
si arceatur. Jam nitrum est temperans (§. 15.) ideo
in febribus chronicis æstum magnum, ut temperet, ne-
cesse est. Quantæ vero exinde oriantur utilitates ad
sanitatem restituendam, unicuique artem medicam
exercenti notum erit. Quam ob rem nitrum summa
cum utilitate in febribus chronicis usurpari potest.

§. XXX.

Hæmorrhagiæ plerumque oriuntur a causa, quæ
sanguinis motum magna vi ad certum locum deter-
minat, vel maiorem in circulum rapit; ut est spasmus
partium inferiorum, spirituosæ largiter ingesta, motus
corporis nimium auctus, sanguinis evacuationes arti-
ficiales vel neglectæ, vel naturales sublata. Jam ni-
trum sanguinis motum nimium retardat (§. 18.) ex-
æstuationem temperat (§. 15.) & spasmus imminuit
(§. 21.) ergo nitrum omnibus fere indicationibus sa-
tisfacit, atque optimum ad hæmorrhagias placandas
est remedium. Id quod etiam experientia confir-
mat.

§. XXXI.

*Nitrum in ex-
ternis quoque
morbis usur-
pari potest.*

Cum nitrum resolvat (§. 20.) æstumque immi-
nuat (§. 15.) externis quoque in morbis, ubi mate-
ria resolvenda, & æstus partis adfectæ temperandus,
ut in angina, aliisque inflammationibus faucium sum-
mo cum fructu adhiberi potest.

§. XXXII.

Optime scio, me non omnia huc pertinentia at-
tigisse, e. g. quid nitrum in mania aliisque capitis ad-
fectibus, item in rheumatismis aliisque doloribus ex
spasmo ortis efficiat. Sed cum ea, quæ ad huc pro-
ferre potuisssem, partim Dissertationis meæ limites
transgressæ fuissent, partim vero ita sint comparatæ,
ut facile ex antecedentibus legitima consequentia de-
duci possint, huic labori superfedere potui. Quis e-
nim non videt, nitrum in omnibus aliis morbis chro-
nicis summam præstare utilitatem, ubi æstus tempe-
randus, spasmus sedandus, sanguis diluendus, ob-
structionesque tollendæ sunt, si cum exacta circum-
stantiarum consideratione adhibeatur.

§. XXXIII.

Licet autem nitrum optimum & præstantissi-
mum medicamentum sit, dantur tamen non nulli ca-
sus, in quibus usus illius admodum circumspectus
aut plane exclusus esse debet. Equidem non inhæ-
rebo vulgari illi scrupulo, ac si nitrum cum sulphu-
re aut vitriolo mixtum & interne propinatum, per
calorem gastricum a spiritu suo corrosivo liberari &
sic

fic lethale acidum fieri possit: experientia enim a posteriori toto die testatur, quod merus iste vanus fit, & corporum mutationes in ventriculo non ita contingere, uti quidem in crucibulo & retorta.

§. XXXIV.

In dysenteriiis, diarrhoeis autem & fere omnibus alvi defluxionibus nitrum caute adhibendum est. Nam quoniam motum peristalticum auget (§. 10.) & alvum irritat (§. 11.) malum exinde augetur, & peius redditur. Cum autem nitrum stimulet (§. 10.) & talis stimulus & constrictio diu permaneat, facili negotio aut inflammatio orietur, aut ipsa vasa arrodentur: hinc melius est, si in omnibus defluxionibus alvinis, ex materia acri ortis, a nitroforum largiore usu abstinetur, & magis demulcentia, humectantia & absorbentia propinentur. Et si forte mens medici simul sit æstum febrilem contemperandi, tantum aliquot grana inter absorbentia adsumat, necesse est.

Nitrum in dysenteriiis & diarrhoeis solum datum non conducit.

§. XXXV.

Deinde etiam usus nitri valde suspectus est in erosione ventriculi. Nam uti iam in antecedenti §. diximus, nitrum stimulare, & sensationem in partibus nervosis excitare, ita constrictionem & cardialgi- am, aliaque symptomata augere potest.

Nitrum in erosione ventriculi spasmus auget.

§. XXXVI.

Porro nunquam nitrofa in magna quantitate adhibenda sunt in subiectis acidis vinis utentibus, & ubi acidum in primis viis hæret, uti in hypochondri-

Nitrum in subiectis acidis vinis utentibus, & acis.

ubi acidum in acis. Nam cum ob aciditatem fere continuo aliqua primis viis hæret, non in magna quantitate detur. constrictio in ventriculo adfit, ab usu nitri hæc augetur, ita, ut continuato usu ventriculus magis magisque deperdatur, concoctio immineatur, & cruditates viscidæ generentur, sed etiam sæpius ipsi vomitus oriantur. Nunc notum est ex cruditatibus istis crudum chylum fieri; quid inde mirum, si humores spissescunt, se- & excretiones imminuuntur, & tandem cachexia, hydrops, phthisis aut aliæ læsiones viscerum oriuntur. Melius igitur est, si nitrum hisce in subiectis ad pauca grana cum magna aliorum absorbentium quantitate usurpatur, nam tunc acidum simul infringitur,

§. XXXVII.

Nitri usus in febribus cholericis aut biliosis parca dosi concedendus est.

Si biliosa materia, potissimum ab iracundiæ adfectu valde exagitata, in primis viis hæret, uti in febribus cholericis aut aliis biliosis, nitri usus parca dosi concedendus est. Nam ex pathologicis patet, talem materiam biliosam temporis mora fieri causticam, & valde tunicas ventriculi stimulare, quod etiam continui conatus ad vomendum, ipsique vomitus in hisce febribus satis superque indicant. Quis igitur est, qui dubitet, omnia salina (inprimis autem niterum, quoniam est valde solubile) hisce in morbis parcius esse adhibenda, cum stimulationem iam præsentem adaugeant.

§. XXXVIII.

Nitrum in febribus exanthematicis in

In exanthematicis febribus, ut in variolis, morbillis, purpura, petechiis, & quæ sunt alia, nitri inter-

ternus nimius usus evitandus, ne solutionem alvi & ^{parca dosi u-}diarrhoeam producat, sicque exanthemata revocet. ^{surpandum}
Nam notum est ex antecedentibus, nitrum motum ^{est.}
peristalticum augere (§. 10.) & alvi fluxum concilia-
re (§. 11.) hinc etiam hisce in febribus melius est, si
parca dosi cum absorbentibus mixtum, adhibeatur
nitrum, & alvum diu clausam potius clysteribus la-
xare, ne diarrhoea & retropulsio materiæ
exanthematicæ contingat.

PRÆNOBILISSIMO

ATQVE

DOCTISSIMO CANDIDATO

AMICO ÆSTVMATISSIMO.

S. P. D.

J. G. KRUGER.

Gratulor TIBI honores a facultate medica confe-
rendos, & disputationem eleganter conscri-
ptam, sed invito crede mihi, id facio, non
quod demonstrationibus TVIS exiguum pretium sta-
tuam, aut novo nominis TVI ornamento parum, ne
dicam omnino non delecter; sed, quoniam Halam re-
licturus Hamburgum libertatis & felicitatis illam
sedem petere constituisti, cuius ipse TIBI auctor sua-
sorque

forque exstiti. Nunc vero doleo, quoniam ex ingenio
TVO ad præclara quævis enitenti & laudabili perficiendi ardore non solum, sed quod præcipuum est sincera & genuina amicitia maximam semper percepi voluptatem, qua nunc carere me oportebit. Verum enim vero amare TE non possem, si dolorem, neque potius voluptatem ex omnibus illis percipere vellem, quæ ad TVAM felicitatem promovendam faciunt. Nempe iam prævideo, fore, ut sapientes & oculati viri, quibus Hamburgum exornatur, ingenium TVVM animum, & virtutis studiosum præclaram eruditionem, & omnia, quæ ad felicem exercendam praxin faciunt, facillime agnoscant. Ex docta TVA dissertatione, cuius ex voluntate TVA opponens ero, latus perspexi, matheosos & physices, quas in meis acroasibus imbibisti fructum. De nulla enim re loqueris, nisi supeditato prius conceptu claro atque distincto, nihilque affirmas, quod non concatenatis ratiociniis demonstraveris, atque frequentibus medicorum observationibus confirmari possit. Quod eo magis laudari meretur, cum Dissertatio TVA sit chemica, in qua certe scientia, si in ulla obscuritas dominatur atque confusio, & pluraque scripta oppositum quasi exhibent perspicuitatis & certitudinis mathematicarum scientiarum. Adeo masculine & docte ad opponentium dubia respondisti, cum sub meo præsidio nuper dissertationem medicam defenderes, ut nullus dubitem, fore ut nunc etiam eundem TE sis præstiturum. Quod reliquum est favori & amicitie TVÆ me etiam atque etiam commendans, omnia TIBI, quæ a me proficisci possunt officiorum promitto genera. Vale.

Halle, Diss., 1745 (1)

VD 18

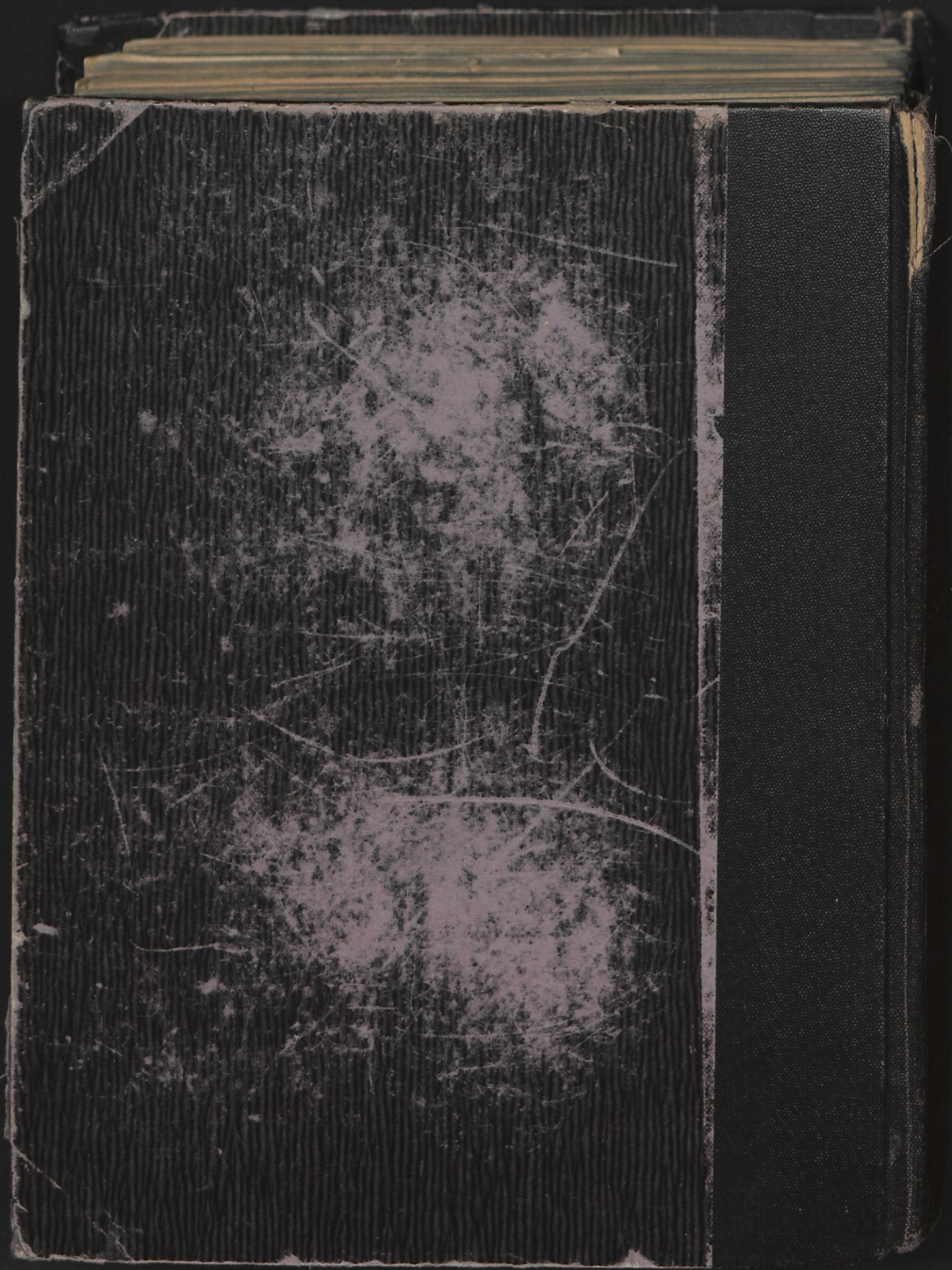
ULB Halle

002 729 369

3

5b

DISSERTATIO

NITROSO AGENDI, V

DIVINI NVMINIS AVSPICIO
GRATIOSI

DN. JOANNI

MEDICINAE DOCTORI
PVBLICO

DECANO H

PATRONO ET PRÆCE
CVLTV

PRO I

SVMMISQVE IN ARTE ME
DOCTORALIBVS

AD D. 31

PVBLICO ERVDITO

CHRISTIANVS F

HALAE

Typis IOANNIS CHRIST

